

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
İNSAN VE TOPLUMBİLİMLERİ FAKÜLTESİ

TARİH
(2025 - 2026) Ders Bilgi Formu

Ders Adı	Kodu	Yarıyıl	T+U Saat	AKTS	Z / S
Osmanlı Tarihi Metinler I	TAR201	3	3 + 0	5,0	Zorunlu
Birim Bölüm	Tarih - Lisans (Yüz yüze)				
Amaç	Bu dersin amacı, öğrencilerin Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmış tarihî metinleri okuyup anlayabilme becerisini geliştirmektir. Öğrencilere Osmanlı kronikleri, vakanüvis metinleri, fetihnâmeler ve arşiv belgeleri gibi temel kaynakları çözümleme yetisi kazandırmak hedeflenir. Metinlerdeki dil özellikleri, üslup, terminoloji ve tarihî bağlam birlikte ele alınır. Ders, aynı zamanda öğrencilerin tarih yazım geleneği içinde metin eleştirisi yapmalarını ve kaynak analizi becerilerini ilerletmelerini sağlar. Böylece öğrenciler, Osmanlı tarihçiliğini birincil kaynaklar üzerinden doğrudan inceleme yetkinliği kazanırlar.				
Ders İçeriği	Bu ders, Osmanlı tarih yazımına dair özgün metinleri anlamaya ve çözümlemeye yönelik uygulamalı bir içeriğe sahiptir. Öğrencilere Osmanlı Türkçesinin tarihî metinlerdeki dil özellikleri tanıtılır. Arap alfabesiyle yazılmış Osmanlıca metinlerin okunuşu ve transkripsiyonu üzerinde temel alıştırmalar yapılır. Rika, divanî, ta'lik gibi yazı türlerine kısa bir giriş sağlanır. Tarihî metinlerde sıkça geçen terimler, unvanlar ve deyimler üzerinde durulur. Osmanlı kronikleri (vakayınameler, şehnâmeler, fetihnâmeler) tanıtılarak sınıfta birlikte okunur. Aşıkpaşazâde, Neşrî ve Tursun Bey gibi erken dönem müelliflerin metinlerinden seçmeler yapılır. Metinlerin dil yapısı, kelime dizimi ve bağlaç kullanımı analiz edilir. Arapça ve Farsça tamlamalar üzerinde yoğun okuma çalışmaları gerçekleştirilir. Osmanlı tarih yazımının üslup özellikleri ve anlatım teknikleri değerlendirilir. Öğrencilerden seçilen bölümleri hem transkribe etmeleri hem de sadeleştirmeleri beklenir. Metinlerde geçen coğrafi adlar, şahıs isimleri ve tarihî olaylar açıklanır. Fetihnâmelerden örnekler okunarak tarihî olayların anlatım biçimi incelenir. Belgelerdeki tarih kayıtları (rûznâme, tarih düşürme vs.) ve takvim sistemleri anlatılır. Osmanlı arşiv belgeleriyle tarihî metinler arasında anlatım farkları karşılaştırılır. XVI. yüzyıl Osmanlıcasının klasik dönem dil yapısı tanıtılır. Selânikî, Peçevî ve Naîmâ gibi vakanüvislerden örnek pasajlar analiz edilir. Öğrencilerden haftalık çeviri ve okuma ödevleri istenir. Osmanlı metinlerinde sık geçen dua ve temenni kalıpları açıklanır. Metinlerdeki dini, siyasi ve idari terimler açıklamalı olarak ele alınır. Osmanlı tarihçiliğinde anlatının nesnelliği ve özneliği üzerine tartışmalar yapılır. Resmî belgelerdeki ifade kalıpları, arz, berat ve hüküm örnekleriyle tanıtılır. Osmanlıca metinlerde kullanılan fiil kipleri, zamanlar ve yardımcı fiiller üzerinde durulur. Öğrencilere okudukları metnin tarihî bağlamını araştırma görevi verilir. Osmanlıca metinlerin çeviri süreçlerinde karşılaşılan zorluklar tartışılır. Öğrencilerden özgün metin çözümlemesiyle ilgili sunum yapmaları beklenir. XVIII. yüzyıldan örneklerle sadeleşme eğilimleri gösterilir. Dönemler arası dil değişimleri ve kelime kullanımlarına dikkat çekilir. Osmanlıca metinlerin bugünkü Türkçeye aktarımı için yöntemler anlatılır. Sözlük, lügat ve yardımcı kaynak kullanma becerileri kazandırılır. Metinlerde yer alan ölçü, takvim, para ve rütbe sistemleri açıklanır. Vakanüvislik kurumu ve tarih yazıcılığının resmîleşme süreci işlenir. Öğrenciler bir Osmanlı müellifinin kısa bir metnini okuyarak yorumlama yapar. Döneme ait harita ve belgelerle metinler eşleştirilir. Tarihî metinlerin kaynak değeri ve güvenilirliği tartışılır. Osmanlı tarih yazıcılığında anlatı yapısı (sebep-sonuç, döngüsel anlatım vs.) analiz edilir. İsnad, nakil ve alıntı teknikleri örnek metinler üzerinden açıklanır. Okunan metinlerin modern tarih yazımıyla farkları değerlendirilir. Öğrenciler kendi seçtikleri bir Osmanlıca metni sınıf içinde tanıtır. Kaynakların paleografik özelliklerine (yazı tipi, mürekkep, kâğıt vs.) dikkat çekilir. Metin çözümlemelerinde sadeleştirme, özetleme ve akademik yazıya dönüştürme uygulamaları yapılır. Osmanlı tarihî metinlerinin eğitimde ve araştırmada nasıl kullanılabileceği öğretilir. Derste Latin harfli Osmanlıca yayınların yanı sıra yazma nüshalarla da tanışılır. Metinlerde geçen hadis, ayet ve edebî alıntılar açıklanır. Öğrencilerden kısa bir metin derleyip dipnotlandırmaları istenir. Okuma materyalleri arasında Topkapı Sarayı Arşivi, Osmanlı Arşivi ve Süleymaniye Kütüphanesi örnek gösterilir. Transkripsiyon alfabesi uygulamalı olarak öğretilir ve yazı alıştırmaları yapılır. Dil bilgisi kuralları metin çözümlemesiyle bütünlük şeklinde anlatılır. Final projesi olarak öğrencilerden bir Osmanlı metninin tam çeviri ve yorumunu içeren çalışma istenir. Bu ders sonunda öğrenciler, Osmanlı tarihî metinlerini doğru okuyabilme, çevirme ve bağlamında analiz edebilme yetisine ulaşırlar.				
Ders Veren	Dr. Öğr. Üyesi Ali KARAHAN				

	KAYNAKLAR, Ahmed Cevdet Paşa – Lûgat-ı Cevdet, Ahteri Mustafa Efendi – Ahterî-i Kebîr, Ahteri Mustafa Efendi – Ahterî-i Sagîr, Es’ad Efendi – Lugat-ı Es’ad Efendi, Hacı Paşa – Lugat-ı Hacı Paşa, Hâfız Mehmed – Tuhfe-i Şâhidî, Hâlet Efendi – Lugat-ı Hâlet, Hayrullah Efendi – Lugat-ı Hayrullah Efendi, Hoca Neş’et – Lûgat-ı Neş’et, Hoca Sâdık – Lugat-ı Sâdık, İbn Kemal – Risale fî Kelimât, İbnü'l-Mustafâ – Cevâhirü'l-Lügât, Kâmil Paşa – Kâmil Paşa Lûgatı, Lâtif Efendi – Lugat-ı Lâtif, Mehmed Cemaleddin – Lûgat-ı Cemaleddin, Mehmed Efendi – Lugat-ı Tercüme-i Burhân, Mehmed Emin Efendi – Lûgat-ı Şu’ûrî, Mehmed Fevzi – Lugat-ı Fevzi, Mehmed Reşid – Lûgat-ı Reşid, Mehmed Rifat – Lûgat-ı Rifat, Mehmed Sâdık – Lûgat-ı Sâdik, Mehmed Said – Tuhfe-i Vankulu, Mehmed Şükrü – Lûgat-ı Şükrü, Mehmed Tâhir – Lûgat-ı Osmaniye, Mehmed Tahir Efendi – Nuhbetü'l-Lehce fî Lûgatı'l-Osmaniye, Mustafa Celâleddin Paşa – Lugat-ı Celâl, Mustafa Nûri Paşa – Lugat-ı Mustafa Nûri, Müstakimzade Süleyman – Târîhçe-i Lugat, Mütercim Âsım – Lugat-ı Âsım, Reşid Efendi – Lûgat-ı Reşid Efendi, Sâmî Efendi – Lûgat-ı Sâmî, Seyyid Mehmed – Târîh-i Lûgat, Sirâceddin Ali Han – Sihâhü'l-Cevherî, Süleyman Paşa – Lugat-ı Süleyman Paşa, Şâhidî İbrahim Dede – Tuhfe-i Şâhidî, Şemseddin Sami – Kâmûs-ı Türkî, Şeyhülislâm Mehmed Esad Efendi – Lehçe-i Osmani, Vankulu Mehmed Efendi – Vankulu Lûgatı, Vehbî Efendi – Nuhbetü't-Tullâb, Yusuf Ağa – Envârü'l-Mu’ciz, Zemaşşerî – Mukaddimetü'l-Edeb, Zeynelabidin Efendi – Tuhfe-i Vehbî, .. ÇALIŞMA ESERLERİ, .. Abdullah Uçman – Osmanlı Türkçesi Öğretimi, Ahmet Ağırakça – Osmanlı Türkçesi Yazı Rehberi, Ahmet Ak – Arap Harfli Türkçe Metinlerde Dil Bilgisi, Ahmet Cevat Eren – Osmanlıca Grameri, Ahmet Nezih Galitekin – Osmanlı Türkçesi Yazı ve Dilbilgisi, Ahmet Topaloğlu – Osmanlı Türkçesinde Gramer Yapıları, Ali Fuat Başgil – Osmanlıca Dilbilgisi Notları, Baki Asiltürk – Osmanlı Türkçesi Uygulamalı Dilbilgisi, Cem Dilçin – Türkçe ve Osmanlıca Üzerine, Doğan Aksan – Eski Türkçeden Osmanlı Türkçesine, Enver Gökçe – Osmanlı Türkçesi Alıştırma Kitabı, Erhan Aydın – Osmanlı Türkçesi Okuma ve Yazma Kılavuzu, Faruk Kadri Timurtaş – Osmanlı Türkçesi Dersleri, Faruk Kadri Timurtaş – Osmanlı Türkçesi Grameri, Ferit Devellioğlu – Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Tuncer Gülensoy – Osmanlı Türkçesi Yapı Bilgisi, Halil Demir – Osmanlı Türkçesi El Kitabı, Hasan Akay – Osmanlı Türkçesinde Fiiller, Hasan Eren – Türk Dilinde Yapı Bilgisi ve Osmanlıca, Hayatî Develi – Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1-2-3, Hayrullah Örs – Klasik Osmanlı Türkçesi Dersleri, Hicabi Kırilangıç – Osmanlı Türkçesinde Zamanlar, Hüseyin Vassaf – Sarf-ı Osmanî, İsmail Gaspralı – Tercüme ile Dil Öğretimi Üzerine Yazılar, İsmail Hakkı Uzunçarşılı – Osmanlıca Ders Notları, İsmail Parlatır – Osmanlı Türkçesine Giriş, M. Nihat Özön – Dilbilgisi Açısından Osmanlıca, Mehmed Esad – Kavaid-i Osmaniye, Mehmet Kanar – Osmanlıca Dersleri, Muharrem Ergin – Osmanlı Türkçesi Dersleri, Mustafa İsen – Osmanlı Türkçesi Öğretim Rehberi, Mustafa Koca – Metinlerle Osmanlı Türkçesi, Mustafa Özkan – Osmanlı Türkçesi, Necat Birinci – Osmanlıca Gramer Çalışmaları, Nihad Sami Banarlı – Türkçenin Grameri ve Osmanlıca İlişkisi, Niyazi Berkes – Osmanlıca Dersleri, Nurettin Demir – Eski Türkçe ve Osmanlıca, Orhan F. Köprülü – Osmanlı Türkçesi Morfolojisi, Recep Demir – Osmanlıca Sarf ve Nahiv Usûlü, Reşat Kaynar – Osmanlıca Yazım ve Gramer Rehberi, Sadık Kemal Tural – Osmanlı Türkçesi ve İmlası, Selahattin Batu – Arapça ve Osmanlıca Dilbilgisi, Süleyman Sırmı – Kavaid-i Türkiyye, Süleyman Şükrü – Sarf-ı Türkî, Şemseddin Sami – Kavaid-i Osmaniye, Şerafettin Turan – Türk Dilinin Tarihi Gelişimi, Yusuf Gedikli – Eski Türkçeden Osmanlıcaya, Yusuf Gedikli – Osmanlı Türkçesi Dersleri, Zeynep Korkmaz – Osmanlı Türkçesinin Grameri
--	--

Hafta	Konu
1	Derse giriş, Osmanlıca tarihi metinler dersinin amacı, kapsamı ve temel kaynakların tanıtımı yapılır.
2	Osmanlı Türkçesinin dil özellikleri, alfabe yapısı ve transkripsiyon kuralları anlatılır.
3	Osmanlı tarih yazım geleneği ve tarihî metin türleri (vakayinâme, fetihnâme, şehname vb.) tanıtılır.
4	Aşıkpaşazâde'nin kroniğinden seçilmiş metinler üzerinden Osmanlıca okuma ve çeviri çalışması yapılır.
5	Neşri ve Tursun Bey gibi klasik tarih yazarlarından pasajlar çözümleme çalışmasına konu edilir.
6	XVI. yüzyıl metinlerinde dil özellikleri incelenir, Peçevi Tarihi'nden örnek metinler okunur.
7	Arapça ve Farsça terkiplerin çözümü, metinlerdeki dua ve temenni kalıplarının okunması üzerinde durulur.
8	Ara Sınav
9	Naîmâ ve Râşid Tarihleri'nden seçmeler üzerinden anlatım dili, süslü üslup ve tarihî bağlam değerlendirilir.
10	Osmanlıca metinlerde geçen kavramların bugünkü Türkçedeki karşılıkları ve anlam evrimi tartışılır.
11	Tersane, deniz seferi ve kaptanpaşalık konulu metinlerden alıntılar ile tematik okuma yapılır.
12	Öğrencilerden seçilmiş Osmanlıca metinlerin transkripsiyon ve sadeleştirmesini yapmaları istenir.
13	Metinlerde geçen tarihî şahsiyetler, olaylar ve yer adları üzerinden içerik çözümlemesi yapılır.
14	Yazma eser örnekleri tanıtılır; rika, divanî, ta'lik yazı örnekleri üzerinde durulur.
15	Öğrenciler kendi seçtikleri bir metni okuyup çevirerek sınıf sunumu yapar.
16	Yarıyıl Sonu Sınavı

Ders İş Yüğü	Çalışma Türü / Öğretim Metotlar	Süresi (Saat)	Sayısı
Dinleme ve anlamlandırma	Ders	14	3
Dinleme ve anlamlandırma, gözlem/durumları işleme, eleştirel düşünme, soru geliştirme	Tartışmalı Ders	14	3
Önceden planlanmış özel beceriler	Problem Çözme	14	2
Dinleme ve anlamlandırma, gözlem/durumları işleme, eleştirel düşünme, soru geliştirme, takım çalışması	Beyin Fırtınası	12	1
Ara Sınav 1		1	1
Kısa Sınav 1		1	1
Final		1	1
Ders İş Yüğü:		127	
AKTS (Ders İş Yüğü / 25.5):		4,98	

Program Çıktıları	
1	Tarihi olayları anlamak için kronolojinin ve salt anlatının yeterli olmayacağını, farklı bilim dallarının sağlayacağı imkânlardan yararlanmak gerektiğinin farkına varmıştır.
2	Alanıyla ilgili yapılmış herhangi bir araştırmanın özgün ve bilimsel yeterlilikte bir çalışma olup olmadığı tayin edebilir.
3	Tarih disiplini ile ilgili konularda uzman ya da bilgisi olmayan dinleyicileri bilgilendirir, onlara elde ettiği bulgularla ilgili düşüncelerini açık bir biçimde yazılı ve sözlü olarak ifade eder.
4	Sosyal bilimlerin sağladığı metodolojik ve kuramsal imkanları kullanarak tetkik, tahlil ve teşhis yapabilme yeteneğine sahiptir.
5	Sahasıyla ilgi çalışmaları yetkin bir şekilde ve inisiyatif kullanarak yapabilir.
6	Araştırmaları esnasında karşılaşılabileceği engelleri nasıl aşacağını bilir ve çözümleri uygular.
7	Çalışmaları sırasında bilimsel ahlaki değerleri bir an olsun unutmadan, bunlara sadık kalır.
8	Tarihçinin sürekli çalışması ve sahasıyla ilgili yayınları takip etmesi gerektiğini bilir. Bunları takip ederken, yeni gelişmelerden ve varılan bilimsel sonuçlardan haberdar olur. Bu sayede bilimsel heyecanını sürekli canlı tutar ve akademik körelmeye maruz kalmaz.
9	Çalışmalarının sonuçlarının sadece meslektaşlarına değil, çeşitli toplumsal kesimlere de ulaşmasını sağlar.
10	Ülkenin kültürel, medeni ve millî varlığının gelişmesi için bu sonuçları azami ölçüde kullanır.
11	Bir sosyal bilimci olduğunun farkında olarak toplumla bağlarını hem mesleki, hem de insani anlamda güçlü tutar.
12	Kaynak dillerini bilir. Tarih alanında yapılmış güncel araştırmaları takip ederek yeterli düzeyde anlayabilir ve meslektaşları ile iletişim kurabilecek düzeyde yabancı dil bilgisine sahip olmayı amaç edinir.
13	Tarih alanının gerektirdiği bilgisayar yazılımı ve donanımı bilgisine sahiptir; bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanır.
14	Tarih metodolojisini kullanarak, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, yorumlama ve sentez yapma becerilerine sahiptir ve alanıyla ilgili çalışmaları bağımsız veya ortak çalışma olarak yürütebilir.

Ders Öğrenme Çıktısı - Program Çıktıları (1 -5 Puan Aralığı)

Ders Öğrenme Çıktısı	PÇ 1	PÇ 2	PÇ 3	PÇ 4	PÇ 5	PÇ 6	PÇ 7	PÇ 8	PÇ 9	PÇ 10	PÇ 11	PÇ 12	PÇ 13	PÇ 14
Öğrenci, Osmanlı Türkçesiyle yazılmış tarihî metinleri doğru şekilde okuyup transkribe edebilir.	3	4	5	4	5	4	3	4	3	4	3	4	3	4
Osmanlıca metinlerde geçen terim, deyim ve dil yapılarının anlamını tarihî bağlamı içinde yorumlayabilir.	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4
Farklı dönemlere ait Osmanlı tarihî metinlerinin dil ve üslup özelliklerini karşılaştırarak analiz edebilir.	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4
Klasik tarih yazarlarının eserlerinden alınan pasajları günümüz Türkçesine aktarabilir.	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4
Osmanlıca tarihî metinleri içerik, kaynak değeri ve anlatı biçimi açısından eleştirel bir bakışla değerlendirebilir.	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4
Ortalama Değer	3	4	3,4	4	3,4	4	3	4	3	4	3	4	3	4